

ארבעה אבות פרק ראשון בבא קמא

מסורת הש"ס

(א) לקמן כב: נט: [ע"ש],
(ב) [דברים ו], ג [שמות
כא], ד [יעז"ץ גרס אוד,

הגהות הגר"א

[N] תום' ד"ה עד. פי' כו'
נ"צ ודעת ש"פ כפירש"י:

לעזי רעט"י

טניילא"ש [טינליי"ש].
צבת. שולא"ש [שול"ץ].
חבורה.

רבינו חננאל

אמר ר' ירמיה ליהודה מצור
שעל שליש במצורה. פ"א
בכסף נזנמן לו לזכב בכסף
ועלוב אחד מהרוד בכסף
וחצי שי עלץ להוסיף
ולשליש בדמי והלחנא
במצות כלוב נאה. על
שבר אשי שלש מליש
שרה אשיו והשליש
שלשם כגון שהספתה
כסף חצי נמצאו דמי
לזכב פ' חצאי כגון שהוא
כסף וחצי. או שלש
מליוו שהוא סכף ושלש
כסף, ועלתה בחיקו.
ועברין לחומרא מלבר
א"מ מבערב אמר ע' **שליש משלו**, כלום מוחר
הוא הלחנא חצי במצור
כסף. שלשה. כאן ואילן, אם
מוסף יתר על שליש מדה
יתירה ערשה. כגון
המפרנס ע"י ווספין לו
יתר שנמצא חינו, ואין
הקב"ה מקפח שכרו ואין
משלם לו גמולו
משלשם מבערב אמר ע' **שליש משלו**, כלום מוחר
הוא. ד"א מכאן ואילן
משלשם, ששם אם
ילחר המצור ביהו
משלשם במדה מיגיעו,
שחזיון קדומין להיוסד
מצור על זה. אבל אם ילחר
לו הקב"ה ממון שלא
מיגיעו ויכנס להלחר
המצור ביהו משלשם
הרשות ביהו. והמהדר
המצור משובח בהרענן
בגון נוכחה והמהדרין ע'
לכל אחד ואחד והמהדרין
כסף קדומין וכו'. פ"א
שחבתי בשמירתו ושמרתו
לח"כ על שחבתי
בשמירתו ושמרתו נזקק.
כיצד, שרוב רשע שמסכן
לחשט שטות וקטן באשק.
חייב אם שאין כן קטן
לח"כ יתנון אשק אם מסר
לחשט שטות וקטן
שלחבת הדיוקין פטור
המסור. מאי טעמ', צבתא
ידהו גרים. פ"א תתרי.
פי' שערפ הקדקדקי ויפתח
פי' הבור. ת"ד חומר בשור
השטות מלכ הכפור לו
שלעבד, נגמר ידו אסור
בתנאה, ודרכו לילך
ולחוקי, כהם שאין כן
הבור. חומר בבור. שחבתי
תחילת עשייתו לזקק,
ומעד מתחילתו, מה
אשק

(א) ע"י ברא"ש וש"ע או"ח
 ס' תרנו' שפסקו לקולא.
 (ב) כן דרכו של רבינו לכתוב
 שם ה'. (ג) ע"י בנמו"י שפירש
 כן.

שליש ביסוד. שחייב אדם לבצוהו במצוות לולב או לציית או ספר תורה שלישי מה שיש לו: בהיודור מצוה עד שליש במצוה. שאם מוצא ב' ספרי תורות לקנות ואחד הדור מחזירו יוסיף שליש הדמים ויקח את ההדור דמניא (שם דף קלג:) זה אלי ואנוהו [שמות טו] התנאה לפניו

HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed

וא מעתה אי איתרמי
 ב לכוליה ביתיה אלא
 ר מצוה עד שלישי
 שלישי מלגיו או שלישי
 אמרי משמיה דרבי
 מכאן ואילך משל
 שחבתי בשמירתו
 נשרתי במקצת נזקו
 הכשר כל נזקו נכסים
 סים שהן של בני
 ם ובכל מקום חוץ
 ורשות הגיזק והמזיק
 לשלם תשלומי נזק
 ת"ר כל שחבתי

לולב נאה טלית נאה צ"ת נאה:
 שלש מלגיו. כגון אם הקטן נמכר
 בששה יוסף שני דינרי דהיינו שלש
 מלגיו שלש שבתוך הדמים ויקח
 את ההדור: או שלש מלכר. הדמים
 יחלוק לשנים ויוסף חלק שלישי משלו
 דהיינו אם קטן נמכר בששה יוסף
 שלשה דינרין ויקח את הגדול
 בששעה: עד שלש משלו. דהיינו
 אותו שלש שיוסף בהדור מלוא
 משלו הוא שאינו נפרע לו בחייו
 כדאמרין יוסי נעשומם ולא היום
 ליעול שכרם (ע"י דף ג.) **מכאן**
ואילן. מה שיוסף בהדור יותר על
 שלש יפרע לו הקב"ה בחייו:
 מתנ"י שחבתי בשמירתו.

ת נזקו כיצד ישור
שה וקמן והזיקו חייב
באש במאי עסקין
בור מכוסה דכוותה
הכא ומאי שנא הכא
וגולה דכוותה גבי אש
באש דפטור ⁽⁶⁾ והא
יה דחוקיה ולא שנו
ולייבה אבל שלהבת
הזיקא לעולם יבשור
כוותה גבי אש גחלת
הכא ומ"ש הכא שור
יה לנתורי גחלת כמה
יא ואזלא ולר' יוחנן
שלהבת נמי פטור
תר ובור מגולה מ"ש
בתא דחרש קא גרים
קא גרים ת"ר חומר
מבשור חומר בשור
מאת הכופר וחייב
מר דינו אסור בהנאה
מה שאין כן בבור
הבור תחילת עשייתו
מה שאין כן בשור
חומר

בגמרא [סו:] כשהיו חב המזיק. הא דרשין ליה זכרש פירקין [7].
לחמתי קרן. וכשהיו חב המזיק דריש לא דרשין ליה דלא ימיר
הוא: גב' מה שאין קן באש. כדמפרש לקמן: גחם. שאינה
בזוערת אלא אם כן ליבה אותה: שלהב. שמרס ו' אור מלוצה לחם
דפטור בתמיה: והאמר ריש לקיש. בהכנס כאן דליר [לקמן נט:] לא
שנו. השולח הבעירה ביד חרש שוטט והקטן דפטור מדמי אדם:
אלא כשמרס לו הבלגם וליבה. אותה השרש: ברי הויא. מבור
היוקו לכל שהיא מזומנת להזיק: ברי. מזומן: שור דרכיה לנאוקי.
והוה ליה לנאוקי אדעתיה שאפילו אין החרש ממירו סופו להמיר
את עצמו הלכך שמירה רעועה היא ואפילו המירו חרש חייב
בעל השור: לנאורי. לנפול הלכך שמירה רעה היא אפילו
ליתיה חרש דלא הוה חייב לנפול אלא שחייב בנאוקי: מנאוקי.

עמיא ואולא. ומאי דליבא חרש לא רמיא עליה דבעל גחלת
לחסקוי אדעמיה: **ולרבי יוחנן דאמרי.** בהכונס [שם] אפילו מסר
בשלהבת ודכוותיה דמחייב גבי שור ובור בשור מותר ובור
אחיתו של חרש גרמיה ההצער שהוה נטלה והוליקה לגדיש
על ידי חרש הזיק: **בבבא.** אחיתו וכחו מלשון כבבא שקורין
ונטלה. ולשון כוואת שולא"ש כדאמרין ליהוי כוואת לחצרו (ב"ב)
רס כדכתיב [שמות כא] ובעל השור נקי כאלם שאומר לחצירו פלוני
ל הבור חייב בתשלומי מיתת אלם כדאמרין שור ולא אלם [שם כח:]

אִילִימָא שְׁלִישׁ בִּיתוֹ. מִשְׁמַע דְּלִין רִיךְ לְצוּזוּ כָּל מִמּוֹנוֹ לְקוֹטוּ
 אֶתְרוֹ אֶפְּלִי לֹא יִמְלֹא בִּפְחוֹת וְהוּא מְלוֹה עוֹזֶרֶת
 וְאֶפְּלִי שְׁלִישׁ בִּיתוֹ מִשְׁמַע דְּלֹא מַחֲבִיב וְאֶתְרִינְ נָמִי (מִכּוּזוֹת דָּף ג.)
 הַמְצוּזוֹ אֵל יִצְוֹ יוֹתֵר מִמוּשֵׁם וּבִסְרוֹה (דָּף מֵאָה) חֲשִׁיד לִיֵּה רְבוּתָא
 דְּרִיגָּה שְׁקֵנָה אֶתְרוֹ בְּאֶלְף 110:
אִילִין אִיתְרִמִּיא לִיָּה. אֶפְּלִי מִיִּירִי
 בְּעוֹרִייתָא דְרִבִּי כְּדֹאשְׁכֵּחַן
 בְּפֶרֶק תְּלִיתָא הָאֵשֶׁה (מִכּוּזוֹת דָּף
 סט.) מִ"מ יְדוּעַ שְׁלֹא הִיֵּה חֲשִׁיד
 לְצוּזוּ כָּל כָּךְ:

מלכר חיקו במעבר
זירא עד שלישי מש
הקב"ה: **מתני'** כ
הכשרתי את נוקו
חבתי בתשלומי נוקו
שאין בהן מעילה
ברית נכסים המיוחה
משרות המיוחדת למז
כשהזיק חב המזיק
במטוב הארץ: **גכ**
בשמירתו הכשרתי

עד שלישי במצוה. פירוש [א] שאם
מצא אתגור כאגוז כמו
ששיערו חכמים ואחד גדול ממנו
שליש יקנה:
משל הקב"ה. אולם פירות
בעוה"ז והקדן קיימת לו
בשור קשור ובור
לעוה"ז: **כז** כלאוי דאי בשלם כלאוי
לאו כלום היא ועוד מדפריך מ"ש
הכא כלומר ובעניהם היה להם
ליפטור מהדבר מוקף לה צבור מותר
וצור מגולה:

שור עבד לנתוקי. פרש"י אפי' בלא חרש דרכו לנתוקי מאליו וכן צור דרכו לנתוקי מאליו וקשה דע"כ צקשו ובצקו כראוי מיירי כדפרישט ולקמן (דף 35.) תנן כסו כראוי פטור ונראה לפרש דדרכו לנתוקי ע"י חרש קאמר דגרע משום דמסר לחרש אבל גחלת לא גרע כ"כ דאין דרכו ללבוש גחלת כמו שדרכו לנתוקי שור ולנתוקי צור דכמה דצדיק לה חרש מעמיא עמיא ואולי:

וְלָרִבִּי יוֹחָנָן דָּאִמְרַּא אִפִּי' מִסַּר לוֹ
שְׂרָהֶבַת פְּטוּר ב'ו'. תימיה
מאי קשה ליה הא שלחבת לרבי יוחנן
כמו מחלת לר"ל ובשור קשור ובור
מכוסה יכול להעמידו ומשום דהרש
עבד לנחוקי ולגמורי כמו שאמר לר"ל
ו"ל דמשמע ליה דטעמא דרבי יוחנן
דפטר משום שהקטן שומרו ואין
הקטן עושה היזק אלא אדרבה עושה
שמירה והסתא נוחא דלא תיקשי
לרבי יוחנן דמוקי לה בשור מותר
ובר מגולה אמאי נקט שמסרו לחס"ו
והא בלא מסרו נמי חייב דנקט מסרו
לרבנותא אע"פ שעשה שמירה קלת
ובהאי סבירא פליג אריש לקיש:
חומר בשור. האי שור היינו

קִּין כְּדֻמוּכָה בְּכוֹלָה שְׁמַעְתִּין: וְדִרְבּוֹ לֵאמֹר וְלֹאֲחִיבֵי.
הָא דְלֵא חֲשִׁיד שְׂהוּא בְּעָלֵי חַיִּים מַה שְּׁאִין כֵּן בְּצוּר מִשּׁוּם דְּהוּ
בְּכָלל וְדִרְכוֹ לִינֶךָ וְלֹהֲזִיק וְכוּנְתוֹ לְהִזִּיק לֹא שִׁיךְ לְמַתְנֵי גִבִּי צוּר
שְׁאִין בְּעָלֵי חַיִּים:

מה שאין בן בבור. שאין משלם כופר וכן אם דקמתי בסמוך
משא"כ בלא וא"ת וילקף משור ונחייבו כפופר ואף על גב
דאיכא למימר שכן צ"ח דהא מסקינן לקמן בפרק ביצה (דף טו.)
דאיכא כופר ברגל שמע מינה דילפינן רגל מקרין ולא פריכינן מה
לקרין שכן כוונתו להזיק וחיוב ברה"ר ויש לומר דאם צבור פטורין
דדרשנין עליו ולא על צור עליו ולא על הארץ כדדרשנין לקמן
בסוף ביצה (סס) עליו ולא על האדם וא"ת שכן ולא אדם דכתיב
צבור למי' ת"ל מעליו ויש לומר דלאינטריך שור ולא אדם לפטור
בבב שפול במוכו או עובד כוכבים הקניו לישראל:

לו שלהבת פטור דהשתא מוקי להא דקמיני מה שאין כן צא
מגולה מאי שגא כ"ו: הסם. גבי צעירה: צמח דחרש קגרים
הכא לא צמח דחרש קגרים שהשור הלך והזיק וכן הדור ול
טנילא"ש: ל"א גר' לווסא. יחודו של חרש שנתייחד עם השלה
י"ד (כ"ז). דופר. צמודש שהמיתן כן חורין: אפור כהנא. צמח
דקמח מנכסיו ואין לו צהו הנאה ולקחו מא[...]: מה שאין כן צמח שאין